

Na de Tsunami: Giften aan nationale acties en het publieksvertrouwen

door *René Bekkers* en *May-May Meijer*

Zoals in de vorige *Geven in Nederland* publicatie werd gesignaleerd, leverde de tsunami een fors aantal nieuwe gevers op als het gaat om geven aan internationale hulp. Veel mensen die normaliter niet aan internationale hulp gaven, gaven wel naar aanleiding van de aardbeving in de Indische Oceaan op de tweede kerstdag van 2004. Meer dan de helft van het aantal giften aan giro 555 kwam van een nieuw geefpubliek.

In deze special besteden we om te beginnen aandacht aan de giften naar aanleiding van de noodhulpactie ten behoeve van de slachtoffers van de aardbeving in Pakistan en India op 8 oktober 2005. Daarna bekijken we of goede doelen op het gebied van internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen de steun van de nieuwe donateurs hebben weten te behouden. Deze twee categorieën zijn in de analyses samengenomen omdat nationale acties in de vragenlijst van 2006 genoemd zijn onder internationale hulp, en niet onder maatschappelijke en sociale doelen zoals in voorgaande jaren het geval was. Tot slot gaan we in op het vertrouwen dat donateurs hebben in de besteding van de giften. Onze conclusies zijn gebaseerd op longitudinale analyses van gegevens uit het *Geven in Nederland* onderzoek¹.

Giften Noodhulpactie Pakistan in vergelijking met giften actie tsunami

Door de aardbeving in Pakistan op 8 oktober 2005 vielen ruim 70.000 doden en werden meer dan 3,3 miljoen mensen dakloos (*NRC Handelsblad*, 31 december 2006, p. 5). De meeste doden vielen in het noorden van Pakistan, daarnaast werden ook mensen in India en Afghanistan slachtoffer van de aardbeving. Op 31 maart 2006 bedroeg de totale opbrengst van de noodhulpactie voor Pakistan bijna € 42 miljoen (€ 41.895.703). Uit de *Geven in Nederland* data blijkt dat 30% van de respondenten aangeeft dat hun huishouden geld heeft gegeven naar aanleiding van de aardbeving in Pakistan. Gemiddeld gaven de respondenten die aan giro 800800 gaven 31,4 euro per huishouden.

De giften aan de slachtoffers in Pakistan lijken in het niet te vallen bij de 200,6 miljoen euro die werd ingezameld voor de slachtoffers van de tsunami. Er gaven meer mensen aan de slachtoffers van de tsunami (59% van de huishoudens gaf naar aanleiding van de tsunami, zie het onderzoek van Meijer, Bekkers & Schuyt, 2005), en mensen gaven een hoger bedrag (51 euro). De recordopbrengst voor de slachtoffers van de tsunami was echter uniek door een samenloop van een groot aantal omstandigheden die geefgedrag bevorderen. De geefbereidheid van mensen werd onder andere vergroot door het plotselinge grote aantal doden, door de verwantschap met de slachtoffers, door de grote hoeveelheid beschikbaar beeldmateriaal en doordat de ramp mediageniek was (zie ook Meijer, Bekkers & Schuyt, 2005).

Omdat in de Tsunami-actie zo veel omstandigheden samen kwamen die een actie succesvol kunnen maken, zijn er veel punten waarop de actie voor Pakistan niet vergelijkbaar is. Het ligt eerder voor de hand de actie voor Pakistan te vergelijken met

¹ De gegevens zijn afkomstig van 855 huishoudens die meededen aan drie enquêtes over geefgedrag: het GIN-onderzoek uit mei 2004 over geefgedrag in 2003, het onderzoek over giften aan de tsunami-actie uit mei 2005 en het GIN-onderzoek uit mei 2006 over geefgedrag in 2005. De data zijn gewogen met de weegfactor van TNS/NIPO uit het laatste onderzoek.

acties voor slachtoffers van eerdere aardbevingen in Azië. Met uitzondering van de actie voor slachtoffers van een aardbeving in Turkije in 1999, die (omgerekend in Euro's in 2005) €35,5 miljoen opbracht, brachten eerdere acties voor slachtoffers van aardbevingen stevast minder op: in 1990 €3,7 miljoen (Iran), in 1993 €2,4 miljoen (India), in 2001 €10,3 (India) en begin 2004 €8,9 miljoen (Iran). In feite heeft de actie voor Pakistan dus juist meer giften opgeleverd dan andere vergelijkbare acties. Het is dus goed mogelijk dat huishoudens die voor het eerst gaven aan de Tsunami-actie bij de actie voor Pakistan opnieuw hebben gegeven.

Behoud van de nieuwe donateurs?

Een groot deel van de giften aan giro 555 was afkomstig van een nieuw publiek. Van de huishoudens die aan giro 555 hebben gegeven gaf in 2003 iets meer dan de helft helemaal niet aan ontwikkelingssamenwerking (53%) en iets minder dan de helft gaf voorheen niet aan maatschappelijke en sociale doelen (45%). Het lijkt erop dat door de massale mediaberichtgeving donateurs werden bereikt die voorheen niet werden bereikt. We noemen deze donateurs het 'nieuwe geefpubliek'. Het nieuwe geefpubliek gaf gemiddeld wel een lager bedrag aan de tsunami-actie. Van alle tsunami-giften was bijna 40% afkomstig van nieuw geefpubliek.

Het nieuwe geefpubliek wijkt op vele kenmerken af van het 'oude geefpubliek', dat eerder wel aan internationale hulp gaf en dat ook deed bij de tsunami-actie. In onze eerdere analyse (Meijer, Bekkers en Schuyt, 2005) hebben we geconcludeerd dat het nieuwe geefpubliek bestaat uit Nederlanders die minder geïnteresseerd zijn in politiek en levensbeschouwing, vaker materialistisch en minder altruïstisch zijn ingesteld, en zich in het algemeen minder verantwoordelijk voelen voor de samenleving. Daarnaast ontlenen donateurs die bij uitzondering aan de tsunami-actie gaven over het algemeen minder plezier aan het geven aan goede doelen, hebben ze een minder positief beeld van de kosten die goede doelen maken en hebben daardoor minder vertrouwen in goede doelen.

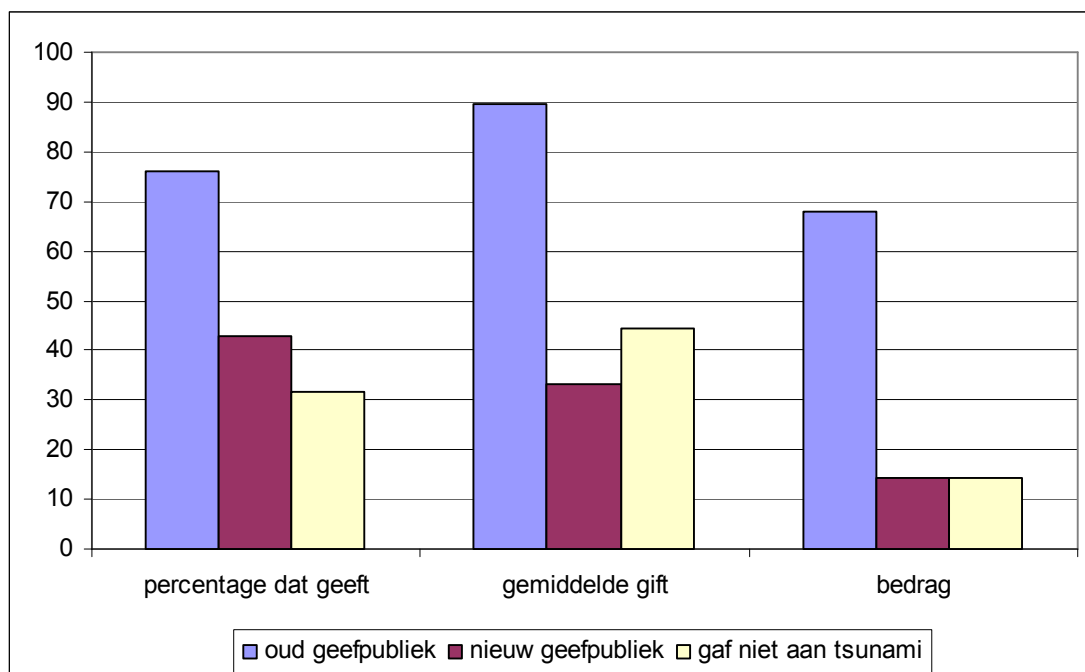
Wat is er nu het laatste jaar met het nieuwe geefpubliek gebeurd? Is het nieuwe geefpubliek betrokken gebleven bij internationale hulp en nationale acties voor goede doelen? Om deze vraag te beantwoorden hebben we analyses gedaan van het geefgedrag van huishoudens die tot het 'nieuwe' en 'oude' geefpubliek horen. We hebben gekeken naar giften op het gebied van internationale hulp en op het gebied van maatschappelijke en sociale doelen in Nederland. Nationale acties worden niet alleen georganiseerd voor internationale hulpacties zoals die na de Tsunami. Ook na nationale rampen vinden geregeld nationale acties plaats. De eerste nationale actie voor slachtoffers van een ramp vond plaats na de Watersnoodramp in 1953 onder de titel 'Beurzen open, dijken dicht'. Ook na de overstromingen in Zuid-Nederland in 1995 vond een nationale actie plaats waarmee een bedrag 37 miljoen gulden werd opgehaald. In de vragenlijst van het vorige Geven in Nederland-onderzoek werden nationale acties nog genoemd bij maatschappelijke en sociale doelen. In het nieuwe onderzoek zijn nationale acties genoemd onder internationale hulp omdat de nationale acties in 2005 voor Darfur en Pakistan/India ook ten goede kwamen aan doelen buiten Nederland.

We vergelijken de totale giften aan doelen op het gebied van internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen van huishoudens die aan de tsunami-actie gaven maar in 2003 niet aan deze doelen gaven (het 'nieuwe geefpubliek'; 24% van de huishoudens) met de giften van huishoudens die in 2003 al wel aan deze doelen

gaven (het ‘oude geefpubliek’, 50,8%) en huishoudens die niet aan de tsunami-actie gaven en ook niet aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen (25%). Figuur 1 geeft het percentage van deze drie soorten huishoudens dat in 2005 geld gaf aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen (de eerste drie balkjes), de gemiddelde gift onder de huishoudens die aan deze doelen gaven (de tweede drie balkjes) en de gemiddelde gift onder alle huishoudens (de derde groep van drie balkjes).

Van het nieuwe geefpubliek gaf 43% in 2005 geld aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen. Dat was hoger dan onder huishoudens die niet aan de tsunami-actie hadden gegeven (32%). Van het oude geefpubliek voor internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen uit 2003 gaf 76% in 2005 opnieuw aan deze doelen. Deze resultaten zijn hoopgevend. Een gedeelte van het publiek dat bij de tsunami-actie bij uitzondering voor het eerst gaf is een jaar later nog steeds als donateur betrokken bij internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen. Het nieuwe geefpubliek gaf eerder niet aan deze doelen. Het nieuwe geefpubliek gaf in 2005 echter wel gemiddeld lagere bedragen aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen dan de huishoudens die niet aan de tsunami-actie hadden gegeven. De gemiddelde gift onder het nieuwe geefpubliek was €33; onder huishoudens die niet aan de tsunami-actie hadden gegeven was dat €44 (ter vergelijking: onder het oude geefpubliek was het gemiddelde €90). Omdat het nieuwe geefpubliek relatief kleine bedragen geeft is het gemiddelde bedrag dat alle huishoudens uit het nieuwe geefpubliek geven net zo hoog als het gemiddelde bedrag dat huishoudens geven die niet aan de Tsunami-actie gaven (€14).

Figuur 1. Giften aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen in 2005 onder drie delen van het geefpubliek op deze terreinen

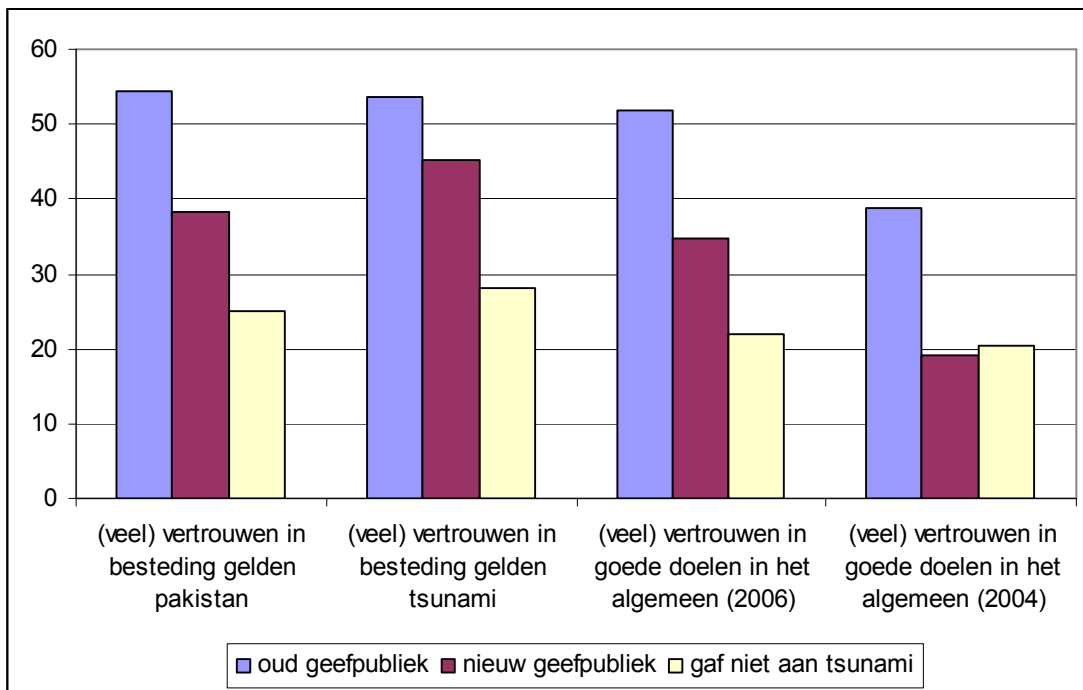
Vertrouwen in de besteding van de giften

Bijna de helft van de respondenten (43%) is het helemaal of grotendeels eens met de stelling dat ze er vertrouwen in hebben dat het geld van giro 800800 op de juiste plek terecht komt. Opvallend is dat bijna even veel respondenten (44%) hier geen vertrouwen in hebben, zij waren het (grotendeels) met de stelling oneens.

Het vertrouwen dat mensen hebben in de besteding van de gelden die geworven zijn om slachtoffers van de tsunami te helpen is min of meer hetzelfde. Bijna de helft van de respondenten (45%) is het helemaal of grotendeels eens met de stelling dat ze er vertrouwen in hebben dat het geld van giro 555 op de juiste plek terecht is gekomen, terwijl eveneens 45% het hier grotendeels of helemaal mee oneens is.

Het vertrouwen in de besteding van de giften uit de acties voor India en Pakistan en de tsunami-slachtoffers is het hoogst onder het oude geefpubliek (zie figuur 2). Daarvan heeft iets meer dan de helft (veel) vertrouwen (54% voor beide acties). Het nieuwe geefpubliek heeft minder vaak (veel) vertrouwen (38% in de Pakistan-actie en 45% in de tsunami-actie). Het publiek dat niet gaf aan de tsunami-actie heeft weinig vertrouwen in de besteding van gelden voor de acties voor Pakistan (22%) en de tsunami-slachtoffers (28%).

Figuur 2. Vertrouwen in besteding van giften uit nationale acties en goede doelen in het algemeen

Ontwikkelingen in vertrouwen in goede doelen

Vergeleken met de meting van vertrouwen in de besteding van tsunami-gelden van vorig jaar, februari 2005, dan lijkt het erop dat het vertrouwen van de respondenten in de besteding van de tsunami gelden fors gedaald is. Begin 2005 had namelijk nog 70% van de respondenten er vertrouwen in dat het geld van giro 555

goed terecht zou komen (Meijer, Bekkers & Schuyt, 2005). Voor de zekerheid is getoetst of deze verschillen op toeval berusten, dat is niet het geval, $t(532) = -12,08$, $p = .000$ (tweezijdige toets). Er kan dus geconcludeerd worden dat het vertrouwen van mensen in de besteding van de tsunami gelden is gedaald. Dit lijkt op het eerste gezicht een probleem. Het gedaalde vertrouwen is echter geen teken van een algemene vertrouwenscrisis. Het is niet meer dan normaal dat het vertrouwen in de besteding van gelden daalt naarmate een actie langer geleden is. Bij aanvang van een nationale actie is er doorgaans louter goed nieuws over de actie beschikbaar. Er is zelfs goed nieuws te melden over het vertrouwen in goede doelen. Het vertrouwen in goede doelen in het algemeen is de afgelopen twee jaar gestegen. In mei 2004, in de tweede golf van het GIN-onderzoek, zei 30% 'veel' of 'erg veel' vertrouwen te hebben in goede doelen. In mei 2006 was dit gestegen tot 40%. Opvallend is dat de stijging van het vertrouwen in goede doelen zich zowel onder het nieuwe als het oude geefpubliek heeft voorgedaan. Het publiek dat bij de tsunami-actie voor het eerst zou geven had een half jaar eerder (in mei 2004) nog net zo weinig vertrouwen als het publiek dat niet aan de tsunami-actie zou geven (20%). Onder het nieuwe geefpubliek steeg het vertrouwen sterk, tot 35%. Onder het publiek dat niet aan de tsunami-actie gaf steeg het vertrouwen nauwelijks. Onder het oude geefpubliek steeg het vertrouwen in goede doelen overigens ook sterk, van 39% in 2004 tot 52% in 2006.

Een nadere analyse waarin rekening gehouden wordt met invloeden van andere factoren die het vertrouwen in goede doelen en geefgedrag beïnvloeden (zie voor een eerder onderzoek op dit terrein Bekkers, 2003) wijst uit dat het gestegen vertrouwen in goede doelen in het algemeen inderdaad samenhangt met het geven aan de tsunami-actie.² Een kwart van alle respondenten had in 2006 meer vertrouwen in goede doelen dan in 2004. Dit percentage was hoger onder degenen die aan de Tsunami-actie gaven. Onder de huishoudens die een kleine gift deden (onder de mediaan van €42) was dat 34%; onder de huishoudens die gift overmaakten tussen €42 en €100 was dat 33% en onder de huishoudens die meer dan €100 overmaakten was dat maar liefst 45%. Deze cijfers duiden erop dat de huishoudens die meer aan de Tsunami-actie gaven overtuigd zijn door de berichtgeving over de besteding van de hulpelden. Het succes van de tsunami-actie heeft waarschijnlijk het vertrouwen in goede doelen in het algemeen bevorderd.³

Ontwikkelingen in giften aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen

Heeft het toegenomen vertrouwen in goede doelen in het algemeen ook de giften aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen verhoogd? Dit blijkt niet voor alle huishoudens het geval. Gemiddeld gaven alle huishoudens in 2003 zo'n €37 aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen. In 2005 was dat nauwelijks meer, €39.⁴ Het blijkt dat giften aan internationale hulp en

² We hielden rekening met geslacht, leeftijd, kerkelijke verbondenheid, frequentie van kerkgang, opleiding, inkomen, eigen huisbezit, empathie, vertrouwen in andere mensen, postmaterialisme, kennis van het CBF-Keur, mediagebruik, verbale intelligentie, en deelname aan vrijwilligerswerk. Het vertrouwen in goede doelen nam vaker toe onder mannen, ouderen, hervormden, en degenen die minder vertrouwen in andere mensen hebben.

³ De stijging van het vertrouwen in goede doelen past in het patroon van een algemene stijging van vertrouwen in andere mensen en in instituties (WWAV, 2006). Interessant in dit verband is dat alleen onder degenen die noch in 2003 noch in 2005 aan internationale hulp of maatschappelijke doelen gaven, en evenmin aan de tsunami-actie het vertrouwen in goede doelen niet is gestegen.

⁴ Dit verschil is niet significant, $t=0,22$, $p<.41$.

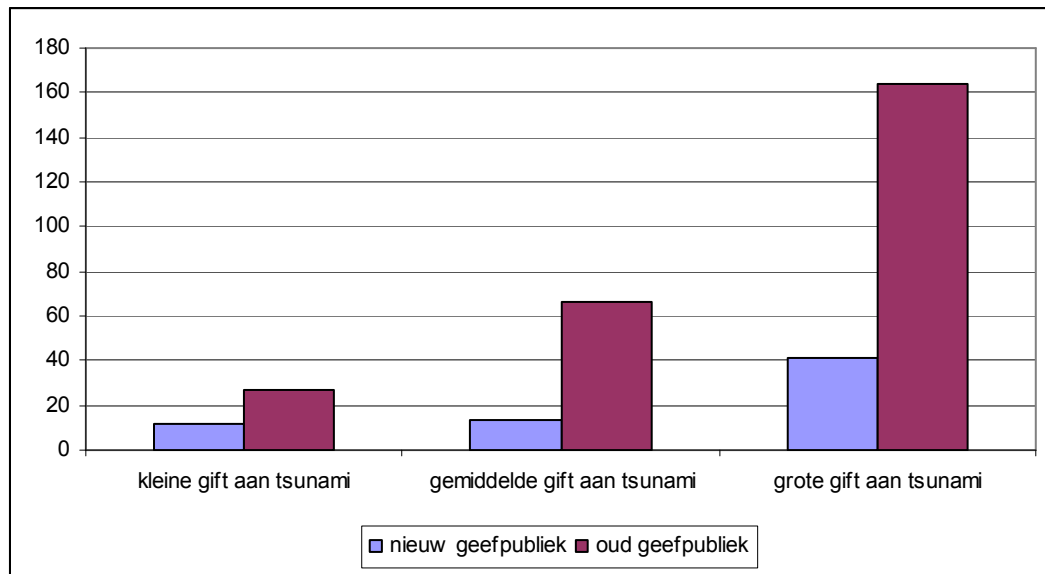
maatschappelijke en sociale doelen in 2005 afkomstig zijn van een kleiner gedeelte van de huishoudens dan in 2003. In 2003 gaf 64% van de huishoudens gemiddeld €60 aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen. In 2005 gaf nog maar 56%, maar wel gemiddeld een hoger bedrag, €67. Een kleiner wordend publiek geeft dus gemiddeld steeds hogere bedragen.

Dat kleinere publiek bestaat voor een groter gedeelte uit vaste aanhang die meer vertrouwen in goede doelen heeft. Het blijkt dat de gemiddelde gift in 2005 hoger is geweest onder degenen uit het oude geefpubliek die in de tsunami-actie een hoger bedrag gaven. Dit geldt veel minder voor huishoudens uit het nieuwe geefpubliek. Huishoudens die een kleine (€1-€42) of gemiddelde gift (€43-€100) deden in de tsunami-actie maar in 2003 niet aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen gaven, besteedden in 2005 gemiddeld €13 aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen. Het nieuwe geefpubliek dat in de tsunami-actie een grote gift deed gaf in 2005 €40 aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen. Onder het oude geefpubliek loopt de gemiddelde gift in 2005 aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen op van €27 via €66 naar €164 (zie figuur 3).

Een nadere analyse waarin rekening gehouden wordt met invloeden van andere factoren die het vertrouwen in goede doelen en geefgedrag beïnvloeden bevestigt dat huishoudens die in de tsunami-actie een hoger bedrag gaven in 2005 vaker aan internationale hulp of maatschappelijke en sociale doelen gaven dan in 2003 én dat hun gemiddelde gift sterker steeg dan die van huishoudens die geen gift deden in de tsunami-actie.⁵ Ook blijkt dat huishoudens die in de afgelopen twee jaar meer vertrouwen hebben gekregen in goede doelen in 2005 vaker zijn gaan geven aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen dan in 2003, en bovendien meer. Tenslotte blijkt dat het gestegen vertrouwen onder het oude geefpubliek gedeeltelijk de toename verklaart van de giften onder dit publiek aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen.

⁵ We hielden rekening met dezelfde factoren als in de analyse van vertrouwen (zie voetnoot 2). Giften aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen in 2003, een hervormde of gereformeerde religieuze verbondenheid, een hogere opleiding, een hoger niveau van empathie, het kennen van het CBF-keur, en een groter vertrouwen in andere mensen verhogen de giften aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen. De hoogte van de giften aan de tsunami-actie verklaren gedeeltelijk de verbanden van deze variabelen.

Figuur 3. Giften aan internationale hulp en maatschappelijke en sociale doelen in 2005 naar omvang van giften aan tsunami-actie onder nieuw en oud geefpubliek

Geraadpleegde literatuur

Bekkers, R. (2003). "Trust, Accreditation, and Philanthropy in the Netherlands". *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*, 32, 596-615.

Bekkers, R. (2006). 'When Volunteering Breeds Trust – and When it Does Not: A Panel Study of the Volunteering – Trust Relationship.' Paper presented at the Dag van de Sociologie, Tilburg University, June 8.

Meijer, M.M., Bekkers, R., & Schuyt, Th.N.M. (2005). *Tsunami en internationale hulp: de gevers in kaart gebracht*. Onderzoek in opdracht van NCDO. Werkgroep Filantropie, Vrije Universiteit, Amsterdam.

WWAV (2006). *Publieksvertrouwen in de goede doelensector*. Woerden: WWAV.